

(i) Printed Pages: 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	4	2	7
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	5
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 5th Semester

1128

ECONOMICS (In all Mediums)

Paper—Economics of Development

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **ONE** question each from Sections A, B, C and D. Question No. 1 is compulsory.

1. Attempt any **NINE** of the following :
  - (i) Differentiate between economic growth and development.
  - (ii) What is Capital formation ?
  - (iii) Explain concept of disguised unemployment.
  - (iv) Define Dualism.
  - (v) Give assumption of Solow's Model.
  - (vi) What is Balanced Growth ?
  - (vii) What are income depressing forces ?
  - (viii) Explain age of High Mass Consumption.
  - (ix) What is import substitution ?
  - (x) What is labour intensive technique ?
  - (xi) What is Totalitarian Planning ?
  - (xii) What is a development strategy ? 9×2=18

SECTION—A

2. Explain various features of underdeveloped economy. 18
3. Critically examine Nurkse's Theory. 18

SECTION—B

4. Explain Harrod-Domar Model of Growth. 18
5. Critically examine Boeke's Theory of Social Dualism. 18

SECTION—C

6. Critically explain the theory of Big Push. 18
7. Explain Critical Minimum Effort Thesis. 18

SECTION—D

8. What is Price Mechanism ? How is it operative under economic planning ? 9,9
9. What is export promotion ? Give its advantages and disadvantages. 2,16

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- भाग क, ख, ग तथा घ प्रत्येक में से कम से कम एक प्रश्न का चयन करते हुए, कुल पांच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।

1. कोई नौ प्रश्न करें :

- (i) आर्थिक वृद्धि और विकास के बीच अंतर स्पष्ट करें।
(ii) पूंजी निर्माण क्या है ?
(iii) गुप्त बेरोजगारी की अवधारणा की व्याख्या करें।
(iv) द्वैतवाद को परिभाषित करें।
(v) सोलो के मॉडल की मान्यताएं बताएं।
(vi) संतुलित वृद्धि क्या है ?
(vii) आय निराशाजनक ताकतें क्या हैं ?
(viii) उच्च समुदाय उपभोग की उम्र की व्याख्या करें।
(ix) आयात प्रतिस्थापन क्या है ?
(x) श्रम गहन तकनीक क्या है ?
(xi) अधिकेंद्रित योजना क्या है ?
(xii) विकास रणनीति क्या है ?

9×2=18

भाग—क

2. अविकसित अर्थव्यवस्था की विभिन्न विशेषताओं की व्याख्या करें। 18
3. नर्कस के सिद्धांत का आलोचनात्मक परीक्षण करें। 18

भाग-ख

4. वृद्धि के हैरोड-डोमर मॉडल की व्याख्या करें। 18
5. सामाजिक द्वैतवाद के बोके (Boeke) के सिद्धांत का आलोचनात्मक परीक्षण करें। 18

भाग-ग

6. बिग पुश के सिद्धांत की आलोचनात्मक व्याख्या करें। 18
7. गंभीर न्यूनतम प्रयास थीसिस की व्याख्या करें। 18

भाग-घ

8. मूल्य तंत्र क्या है ? आर्थिक नियोजन के तहत यह कैसे संचालित है ? 9,9
9. निर्यात पदोन्नति क्या है ? इसके फायदे और नुकसान बताएं। 2,16

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- ਭਾਗ ਓ, ਅ, ਏ ਅਤੇ ਸ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

1. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
  - (i) ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
  - (ii) ਕੈਪੀਟਲ ਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ?
  - (iii) ਗੁਪਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
  - (iv) ਦਵੈਤਵਾਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
  - (v) ਸੋਲੋ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
  - (vi) ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਾਧਾ ਕੀ ਹੈ ?
  - (vii) ਆਮਦਨੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਤਾਕਤਾਂ ਕੀ ਹਨ ?
  - (viii) ਉੱਚ ਸਮੁਦਾਇ ਖਪਤ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
  - (ix) ਇੰਪੋਰਟ ਪ੍ਰਤੀਸਥਾਪਨ ਕੀ ਹੈ ?
  - (x) ਕਿਰਤ ਤੀਬਰ ਤਕਨੀਕ ਕੀ ਹੈ ?
  - (xi) ਅਧਿਕੇਂਦਰਿਤ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ ?
  - (xii) ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਕੀ ਹੈ ?

9×2=18

ਭਾਗ—ੳ

2. ਅਵਿਕਸਤ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
3. ਨਰਕਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 18

ਭਾਗ—ਅ

4. ਵਾਧੇ ਦੇ ਹੈਰੇਡ ਡੋਮਰ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
5. ਸਮਾਜਿਕ ਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਬੋਕੇ (Boeke) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 18

ਭਾਗ—ੲ

6. ਬਿਗ ਪੁਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
7. ਗੰਭੀਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਥੀਸਿਜ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ 18

ਭਾਗ—ਸ

8. ਮੁੱਲ ਤੰਤਰ ਕੀ ਹੈ ? ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਧੀਨ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 9,9
9. ਨਿਰਯਾਤ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੱਸੋ। 2,16